

MAGYAR DIÁK PÁRISBAN.

Nagyon sokan vagyunk magyar diákok Párisban. Kétszázan. Dolgozunk, éhezünk, kilincselünk, elkeseredett küzdelmet vívunk a létért, a mindennapi kenyérért. Nem a Párisba utazó világjáró könnyű gondtalan életét éljük, nem járunk Baedekerrel a kezünkben, nem ismerjük a Champs-Élysées luxuséttermeit, nem ismerjük az idegen szemében annyira sokatigérő, sejtelmes, éjjeli Párist, a Montmartre bárjaát, ahol valami kis szenzációkért, párisi frivolitásokért vagytonokat préselnek ki a tapasztalatlan idegen zsebéből. Mi csak a rohanó, küzdő Párist ismerjük. Kívülről gyönyörködünk a mulatóhelyek tündöklő, hívogató transzparenszeiben. Ha pillanatokra el is kábulunk a vágytól, hogy mi is megízleljük a gazdagok külsőségeiben fényűző, de alapjában tartalmatlan életét, a másik percben már közönyösen megyünk el a ragyogás mellett. Nagyon szegények vagyunk mi ehhez, párisi magyar diákok. Tanulni mentünk ki Párisba évekkkel ezelőtt. Régen... Tanultunk is. Eleinte Páris egyetemén szívtuk magunkba a tudományt. Volt pénzünk bőven, apáink dolgoztak, küldtek pénzt eleget. Később, elfogyott a pénzünk, bezárultak előttünk az egyetemek kapui, megtanultunk — élni. Kénytelenek váltunk. Apáink béli listára kerültek, a bankigazgatók vagyona bankjuk bukása alkalmával úszott el, a földbirtokosok tönkrementek, valutazárlatok jöttek.

Miért vagyunk mi, magyar diákok, az összes külföldön tanuló diáktársaink között a legszegényebbek? Miért kell nekünk tönkremennünk idegenben? Miért éhezünk? Miért nem jövünk haza? Miért érezzük magunkat idegenben, ha egyszer kénytelenek vagyunk hazatérni a saját hazánkba? Miért nem tud rajtunk beteljesedni a költő parancsa? Miért nem tudunk, valami fátumtól messzire úzva, otthon élni és halni? Ezer és ezer kérdés merül fel néha bennünk és ha megvizsgáljuk önmagunkat, nehezen tudunk ezekre választ találni. Talán a megismerés szomja ez. Talán őseink nyugtalan nomád vére él bennünk tovább...

Teljesen a magunk erejére vagyunk bízva. Párisban idegenek vagyunk és ez a tény már magában hordja a csökkentett létjogosultságot. A magyar államra nem panaszkodhatunk. A Párisi Magyar Diákegyesület havonta ezerkétszáz frank államsegélyt kap, melyet ebédsegély alakjában oszt szét a rászorult tagjai között. Nem nagy ez az összeg, de mindenesetre néhánynak napi egyszeri étkezést biztosít. Meg kell elégednünk ezzel is. Sohasem vehetjük biztosra, hogy megkapjuk-e következő hónapban is ezt a segélyt.

Az egyetemeken, eltekintve attól, hogy szeretnek összetéveszteni a románokkal, nagyon szívélyesen bánnak velünk. Egy olyan földről jötteknek tekintenek francia kollégáink bennünket, amelynek a lakói még nomád életet élnek és nyereg alatt puhítják a húst. Hátártalanul csodálkoznak azon például, hogy vasutainkon rádió van felszerelve. Történelmünkéből csak Hunyadi Jánost ismerik, de nem mint történelmi alakot, hanem mint keserűvíz-reklámot. Ment-

ségükre legyen mondva, hogy olyanokkal is találkozunk néha, akik tisztában vannak a trianoni igazságtalanságokkal.

*

Nizzába, a Nemzetek ünnepére elvittek minket, magyar diákokat. Tíz napra. Luxushotelekben laktunk, olyan szobákban, amelyekért Rockefeller- és Rotschild-ivadékok naponta száz pengőt is fizetnek. A szűkölködés legkeserűbb perceiben átálmodott ebédeket ettük végig. A gazdagok világa, a napfény, a tenger csillapítólag hatott tépett idegrendszerünkre. Nem kellett gondolkoznunk a holnap lehetőségein. Megfizettek minket, táncolnunk és énekelniük kellett. Szívesen tettük. Megmutattuk, hogy a nyomorgáson kívül ehhez is értünk, párisi magyar diákok. Magyar táncainkkal és dalainkkal meghódítottuk Nizza francia és idegen világának a szívét. Huszonnyolc nemzet elől vittük el a pálmát, azok — különösen déli, keleti és északi szomszédaink — nem kis bosszúságára. Monte Carloban erre az alkalomra összekuporgatott frankjainkkal a szerencsénket is megpróbáltuk, biztosra véve azokat az ezreket, amelyeket a szerencse különös kegye folytán utolsó tízfrankos bankjegyünkkel fogunk nyerni. De hiába, a pénz nem szeret minket, magyar diákokat. Optimizmussal mentünk be a kaszinóba, de optimizmussal jöttünk is ki, hiszen jövőre is lesz Nemzetek Ünnepe és jövőre is lemegyünk Nizzába... Tíz nap után újra ott ültünk a párisi *Kis pipá*-hoz címzett vendéglőnkben, újra át-átéltünk mindent, újra elbeszéltük egymásnak az út furcsaságait, kalandjait. És most várjuk a következő Nemzetek Ünnepet...

*

Hogyan és miből is élünk mi tulajdonképpen párisi magyar diákok? Nem volt szükségem baráti interwiew-kra, hiszen magam is kénytelen voltam ott kezdeni, ahol a többiek kezdték két-három évvel ezelőtt, amikor egyik napról a másikra ott álltak üres zsebbel a metropolis kellős közepén. Közel egy évig éltem köztük, nagyon jól ismerem egyénenként a viszonyaikat, a sorsunk pedig mindannyiunknak egyforma.

Szállodákban lakunk majdnem kivétel nélkül. Diákhotelekben. Nem luxushelyek ezek a rendkívül keskeny öt-hatemeletes szállodák, szűk feljárataikkal és a rendszerint igen mérges természetű *patron*-jaikkal, tulajdonosaikkal. Sajnos, ritkán tudunk mi magyarok fizetni, ezért nagyon sokszor megtörténik, hogy esti hazatértünkkor a szobakulcs helyén egy erélyes hangú fizetési felszólítást találunk a táblán felakasztva. Minden tehetségünket latba kell vetnünk, hogy szállásadónkat a másnapi föltétlen fizetésről meggyőzhessük. A hatodik emeletet manzard-szobáiban lakunk. Szobánk egy kereveten, asztalon, széken és mosdón kívül alig tartalmaz mást. Alattunk angolok, franciák, németek, kínaiak és négerok laknak. Mind diák.

Néhány hónapig az én pénzküldeményeim is rendszeren érkeztek, később a szigorú valutakorlátozások miatt elmaradtak. Egy ideig bízva az otthoni összeköttetésekben, lehetett adósságot csinálni. De jöttek a mind reménytelenebb levelek a valutaszerezést ille-

tőleg. A hitelezők száma a minimumra csökkent és egy napon, társaimhoz hasonlóan én is üres zsebbel és egy csomó adóssággal a nyakamon álltam Párisban. Ki kellett még tartanom, tanulmányaim, a munkám további ott tartózkodásra kényszerítettek. Utolsó pénze-men hirdetésekkel tettem az újságokba, német-angol nyelvleckékre. Semmi eredmény... Átkoplalt napok és álomtalan éjszakák sem akartak semmiféle megoldást hozni. Francia részről összekötteté-seim nem voltak, hiszen a lehetetlenséggel határos áttörni az idege-nek elől elzárkózó francia társadalmi életnek vastag üvegfalát. Le-hetséges, de ide is pénz kell. Lerongyolódott, éhező párisi magyar diák nem képes erre. Cselekedni kellett.

Hol kezdjem? Végre félretéve minden idegenkedést, egy dél-után én is odaálltam a *Paris-Soir* kiadóhivatala elé, többszáz más rikkancs közé és vártam... Kölcsönkért pénzen vásároltam meg száz újságot, mert előre kell kifizetni az árusításra szánt példány-számokat. Hónom alá kaptam az újságcsomót és rohantam én is vég-ig az uccákon, ordítva: *Paris-Soir, Quatrième Edition*, — úgy, ahogy azt a többi kollégáimtól tanultam. Eleinte kissé rekedten, fé-letken, — hiszen Istenem, először életemben voltam Párisban rik-kancs... Első működésemét ezen a téren nem is koronázta száz szá-zalékos siker, megmaradt harminc példányom, amellyel nem tudtam mit kezdeni. Nem lehet sokat keresni egy ilyen újságon, mindössze tizenkét centimes-ot, de kezdetnek ez is elég volt. Különösen az éh-ség lecsillapítására. Másnap már több önbizalommal és biztonsággal folytattam ezt az előttem már nem is annyira barátságatlan foglal-kozást. Összeismerkedtem a „kollégákkal“ is. Beszélgettünk. Ter-mészetesen a témakörünk a „szakma“ keretein belül maradt. Köl-csönösen érdeklődtünk egymás üzletmenetele iránt. Megmondtam, hogy diák vagyok. Öreg, tapasztalt újságárusok láttak el jóakarató tanácsokkal, olyanok, akik esténként készázötven-háromszáz újsá-got adnak el, akiknek már „stand“-juk is van. Ez abból áll, hogy valamelyik forgalmas métro-állomás kijáratánál állnak állandóan, éveken keresztül. Ha későn érkeznek is, nem foglalja el más a he-lyüket. Nincs féltékenykedés a „branche“-ban. A rikkancs-becsület és az élnihagyás joga biztosítja számukra a helyet. Sok barátot sze-reztem magamnak ezek közt az emberek között. Öreg anyókák saj-nálkozva néztek rám, talán azért, mert jobban voltam öltözve, mint a többiek. Nem fordultak el tőlem, mikor megtudták, hogy idegen vagyok. Legnagyobb részét munkanélküliek ezek, de sok köztük az olyan, aki egész életén át újságot árult. Kis nyolc-tíz éves gyerme-kek is vannak köztük. Sok a lecsúszott ösdiák, a magyar diákok pe-dig egész tekintélyes számban vannak képviselve. Megfogadtam tanácsaikat, másnap már a Sorbonne-nál álltam az újságjaimmal. Az este kiözönlő diákoknak sikerült minden alkalommal eladni az összes példányokat. Nagyrészt ismertek, ennek köszönhettem azt, hogy újságjaim mind elfogytak. Későbbi találkozásainknál sohasem vettem észre, hogy egy pillanatig is éreztették volna velem azt, hogy néhány nap előtt újságot vettek tőlem. Ez már a francia de-mokrácia szellemének a hatása. Belátják azt, hogy élni kell és Pá-

risban az ember, különösen az idegen abból él, amiből tud. Nem tudom, hogy otthon, hasonló esetben, ugyanez a helyzet állott volna-e elő . . .

Sajnos az ujságárúsításból nem lehet meggazdagodni, sőt még megélni sem, ezért hamarosan „mellékfoglalkozások“ után kellett nézнем. Kiváló munkaadóra találtam egy fogorvos személyében, akinek a röpcéduláit kellett osztogatnom napi tizenöt frank fizetés ellenében. Naponta ezer röpcédula. Munkaadómnak az a különös kívánsága volt, hogy a röpcéduláknak csak egy részét osztogassam uccán, — (ez gyors munka, mert a járókelők kezébe egy helyett ötöt is lehet csúsztatni) — a többit pedig lakások ajtaján csúsztassam be. Nem a legkellemesebb munka volt naponta százötven-kétszáz emeletet megmászni. A házmesterek — akik az egész világon egyformák — nagyon gyanús alaknak nézhettek, amint nesztelenül lopódtam egyik emelétről a másikra, le-lehajoltam egy-egy ajtó előtt. Sűrűn keveredtem velük konfliktusba. A röpcédulaosztogatószakmában is nagyon sokféle ember, különösen diák dolgozik. Vannak, akik politikát is visznek a dologba, ezek a diákság royalista, szociálista, vagy épen kommunista pártjainak az előadásait reklámozzák, inkább csak szórakozásból, mint szükségből, mert itt lehet ordítózni, a francia diákság pedig nagyon kedveli a véleménynyilvánításnak ezt a formáját. Vannak azután, akik vendéglők, mozik címeit osztogatják. Magam fogorvost választottam. Sok a magyar diákok közt az *homme-sandwich*, a szendvics-ember is. Így nevezik, nagyon elmésen, a franciák azokat, akik elől hátul egy-egy reklámtáblát hordanak.

Természetes, hogy az ilyen változatos kenyérkereset mellett szellemi felüdülésre is joggal igényt támaszthattam. Ennek a költségeit egy harmadik foglalkozásom jövedelméből fedeztem. A szállodámban a kollégáim ruháinak a kivasalására vállalkoztam, természetesen lényegesen olcsóbb áron, mint a szabó.

Hamarosan azonban elhagytam ezeket a nem épen szórakoztató, de változatos foglalkozásokat, mert egy olyat találtam, amelynek jövedelme, — mint később kitűnt — messze felülmulta az előző háromét. Kereskedelmi pályára léptem. Mezőkövesden készült magyar blúzokkal kezdtem foglalkozni. Nemcsak nagyon jó cikk ez, hanem divat is Párisban. (Kedves Olvasómon engedj meg, hogy becses figyelmedet felhívni bátorkodjam erre a tényre, a magyar blúz divat Párisban és így semmi akadályja nincs annak, hogy Te is pártold a hazai ipart!) Nem akarok itt divattudósítást adni, hiszen ez nem az én szakmám, — bár Párisban az ember kénytelen mindent megtanulni. Az ideát akaratlanul adta meg egy egyetemi hallgató is ismerősöm, aki egy nap a Sorbonne könyvtárában magyar blúzban jelent meg. Nem volt nehéz kinyomozni a főelárúsítót. Röviden csak annyit, hogy sikerült elárasztanom a Sorbonne nőhallgatóit magyar blúzokkal, melyeknek minden egyes példánya a népművészet mű-

remeke volt. Az ár egyéenként változott, aszerint, hogy ki milyen anyagi körülményeket árult el a külsejével.

Igy éltem én Párisban és így él a többi magyar diák is, legfeljebb csak nuance-beli eltérések vannak. Mások ujság helyett esetleg cukrozott mandulát árusítanak éjjel kávéházakban, vagy cipő-fűzőt, borótvapengét. De az tény, hogy a legelkeseredettebb küzdelmet kell vívni a napi kenyérért. Főületesen szemlélve a dolgokat, talán humorosan hatnak ezek, de a mélyükön ott láthatók a tragédiák, a lerongyolódott ruhák, a még lerongyolódottabb idegzetek, kiéhezett arcok, tüdővész, horpadt mellek. Egyik társunknak regényéről a legkompetensebb magyar írók adták a legelismertebb nyilatkozatokat, de kiadásról, amely a karrierjét alapozná meg, egyik sem akart hallani. Régi osztálytársam volt Erdély egyik gimnáziumában, hosszú évek után Párisban láttam újra viszont, négy éve élt a küzdelmes életet és üres óráiban — a második regényén dolgozik. Hazája nincs, nem akart román katona lenni, magyar állampolgárságot pedig nem tud kapni. Másik, apja bankigazgató volt, gazdag volt, egy év előtt még ezerötszáz frankot kapott havonta. Megbukott a bank, benne a vagyon, ma mindennap csak délben kettőkor kel, hogy ne kelljen ebédelnie. Csak vacsorázni szokott, otthon főz, egyik nap lencsét, másnap rizset. Utána tanul éjjel háromig. Másnap újra kezd az egészet. Vajjon meddig fogják bírni? Vajjon meg fog-e mozdulni valaha a magyar társadalom a párisi magyar diákok érdekében?

*

El kell mondanom még egy kis történetet, amely nem tartozik ugyan szorosán a tárgykörömbé, de azért érdemes a megemlézésre, mert híven tükrözteti vissza a franciák kedves nemtörődömségét. A történet tulajdonképpen annak a frappáns politikai eseménynek a szükségszerű folyománya, hogy Herriot Franciaország háborús adósságainak törlesztését ígérte meg Amerikának, amely alkalmából a diákság Herriot-ellenes tüntetést rendezett. Szükségképinek azért mondom ezt, mert a francia diákok, különösen a royalisták, elengedhetetlennek tartják, hogy egy nekik nem-tetsző politikai eseményre tüntetéssel válaszoljanak. Az eredmény rendszerint negatív; a jelen esetben véleményem szerint semmi esetre sem tulajdonítható ennek a tüntetésnek a Herriot kormány bukása... A tüntetés alkalmával véletlenül tévedtünk egy barátommal a Quartier Latin főútjára a Boul'Mich-re. Százakra menő diáktömeg, mint egy torok ordította: *Pas un sou à l'Amérique! Pas un sou!* (Egy fillért sem Amerikának). Néhány perc múlva megjelentek a rendőrök autói a tömeg szétosztatására. Alig volt időnk körülnézni, máris megjelent a hátunk mögött két *flic*, párisi rendőr és udvarias „Par là, Messieurs! — Erre uraim!” felszólítással, rövid gallérjaik segítségével már tereltek is kettőnket egy rendőrautó felé, amelyben már körülbelül negyven tüntető diák ült. Beszállítottak bennünket a rendőrprefektúra gyűjtőfogházába, ahol egy közös terembe csuktak be mindannyunkat. A kedélyek egyáltalán nem csillapodtak le, sőt ellenkező-

leg... A kiabálás a börtönben sem szünt meg és az egész diáktömeg a Kongó-négerék harci táncaihoz hasonlóan ugrált körben összefogózza a *Pas un sou*... hangjai mellett. Természetesen mi is kénytelenek voltunk velük lármázni, ha másért nem, az akaratlanul vállalt szolidaritás megőrzése céljából. Dicséretére legyen mondva a párisi rendőrségnek, nem hagytak bennünket éhezni. Csokoládét és kenyeret kaptunk megfelelő mennyiségben. (Szegény barátomat, aki bármilyen siralmas körülmények között élt is, mégsem elégitette ki ez az egyszerű lakoma, mert épen ezen az estén volt vacsorára hivatalos és erre számítva takarékoskodási szempontból az ebédjéről mondott le.) Kevésbé kedélyesen fogta fel a dolgot a német diák, aki aznap érkezett Párisba és életében először látta a Boulevard St.-Michelt. Egy ucca után való érdeklődését a *flic* valószínűleg félreértette és őt is a rendőrautóban helyezte el. Hasztalan fenyegetőzött a német konzulátussal, őt sem bocsájtották előbb szabadon, mint bennünket. Hat óra hosszán át tartott ez a kénytelen fogság és éjjel tizenkettőkor igazoltatás után, egyenként kiengedtek bennünket. Így válik az ember Párisban börtönviselt egyénné...

Néhány hét óta vagyok itthon. Tanulmányaimat bevégeztem, haza kellett jönnöm. Nagyon sokszor kimondhatatlan honvágyat érzek Páris után.

(Szeged.)

Institoris Gyula.